

¿UNA TREVA EN EL CAMÍ DE LES REFORMES?

Gorbatxev parla al Kremlin

El discurs de Gorbatxev en el setanta aniversari de la revolució soviètica no sembla correspondre's, per la moderació, amb altres fets paral·lels de la vida d'aquell país. ¿Va fer el líder del Kremlin una pausa en la seua batalla contra l'immobilisme? ¿La va fer obligat per les pressions? ¿O és una part del joc necessari «per caçar els ratolins»?

Vicent Partal

En el setanta aniversari de la revolució encara han quedat per dir-se-les veritats més fortes.

El vestíbul del Palau de Congressos de Moscou era una olla de noms propis dilluns dos de novembre al matí. Cinc mil delegats arribats de totes les repúbliques soviètiques, 163 delegacions polítiques provinents de 119 estats. Tots els grans noms dels règims polítics de l'Est —Kadar, Jazuzelski...—, representants de quasi tots els grans partits de l'esquerra europea, Daniel Ortega... Les úniques absències remarcables eren la ja històrica de la República Popular Xinesa i la de Fidel Castro. La sorprenent delegació cubana era clarament de segona fila. Els comentaris, i les apostes, anaven des de la salut del comandant en cap fins als problemes provocats per la proposta soviètica de revisió del Comecon. Fidel, però, va assistir en lloc destacat a la desfílada oficial de dissabte.

Tots els convidats es preocupaven per buscar els auriculars de la traducció simultània. Gorbatxev estava a punt de pronunciar un discurs que es presumia històric. El més llarg —es deia— que haja fet cap líder soviètic des de fa vint-i-cinc anys. L'URSS celebrava els setanta anys d'aquells «deu dies que trasbalsaren el món».

Els dies previs diversos indicis van fer concebre als que havien d'assistir en directe a la sessió del Palau de Congressos que aquell seria

V PREMI DE NARRATIVA EN VALENCIÀ

El Gos i la Tortuga

Per a estudiants valencians de 3er. de BUP i de COU
de la Comunitat Valenciana 1988

B A S E S

- Primera.** Podran participar-hi tots els estudiants de 3er. de BUP i de COU de qualsevol centre oficial o privat de la Comunitat Valenciana.
- Segona.** Les obres hauran d'estar escrites en valencià i presentar una extensió mínima de 5 folis, escrits a màquina, a doble espai i a una cara. Només s'admetrà la presentació d'una obra per persona.
- Tercera.** Cal que les obres siguin originals i inèdites i poden tractar-se de contes, diaris, novel·les, memòries, relats de viatges, etc.
- Quarta.** Els originals s'hauran de presentar quadruplicats, sense firma i amb lema i acompanyats de plica en la qual figure el nom i els cognoms de l'autor, l'adreça i el telèfon; el nom, la dreça i el telèfon de l'institut o centre on estudia i qualsevol document — fotocòpia del carnet escolar o de la matrícula, certificat de la secretaria del centre, etc.—, que acredite que en el curs 87-88 està cursant els estudis de 3er de BUP o de COU.
- Cinquena.** Els originals hauran d'estar en poder de l'Ajuntament de Benidorm entre l'1 de febrer i el 10 de març del 1988.
- Sisena.** Les obres es podran presentar amb il·lustracions, ja siguin de l'autor del text o no; en aquest últim cas, escriptor i il·lustrador hauran d'estar d'acord en una justa distribució del premi. L'il·lustrador ha de complir els mateixos requisits que l'escriptor: estudiant de 3er. de BUP o de COU, document que ho acredite i fer constar a la plica les seues dades personals.
- Setena.** Es concediran deu premis: dos primers de 50.000 pessetes, dos segons de 30.000 pessetes, dos tercers de 20.000 pessetes, dos quarts, de 15.000 pessetes i dos cinquens de 10.000 pessetes. El jurat es reserva el dret de poder declarar-los deserts.

Per a qualsevol consulta i enviament d'originals adreceu-vos a:
AJUNTAMENT DE BENIDORM
Departament de Cultura.
Premi el Gos i la Tortuga.
03500 BENIDORM.
Tel. (96) 586 32 62 - 586 30 12 ext. 15.

un discurs extraordinari. Per exemple, cosa absolutament insòlita, es va anunciar que seria transmès en directe per la televisió soviètica. En un país com l'URSS, on la història encara explica el present i s'explica el present amb la història, els indicis de la «resurrecció» de Trotski feien suposar una revisió a fons del passat de la revolució, és a dir, una revisió a fons de l'actualitat de la revolució i del camí traçat. Tots vàrem tenir ocasió de veure un d'aquests indicis, a través d'un programa de televisió realitzat per l'agència soviètica Novosti i per una cadena britànica. Trotski hi tornava al lloc central en la història de la revolució que li havia estat furtat per Stalin i la seua persecució. Era la primera vegada que Trotski, des de feia dècades, no era una paraula prohibida. Com va dir algú, «almenys si ja ha ressuscitat vol dir que alguna cosa volen fer amb ell». Però no.

Un discurs per a ningú

Gorbatxev va parlar poc de la famosa *perestroika*. No la va definir més del que ha estat definida fins ara per altres mitjans. I per això, la màxima atenció sobre les paraules del líder soviètic es va desplaçar a la seua anàlisi del passat i a tres o quatre advertències tangencials: una de molt important («els pròxims anys seran complicats, decisius i crítics per les reformes») i algunes altres menors i, inclús, sembla que personals (un toc d'atenció a aquells ¿Ligatxev? que «prefereixen comptar els errors» i un altre ¿Boris Eltsin? a aquells «que demostren excessives presses i impaciències»). Acabats els actes commemoratius, Eltsin, alcalde de Moscou i símbol públic dels sectors més oberturistes del règim soviètic, havia dimitit del seu càrrec pels entrebancs rebuts des dels sectors immobiliàries i, potser, una mica decebut per haver rebut oli en un discurs on es suposava que Gorbatxev hauria de llançar-se a tomba oberta pels camins de la *perestroika*.

Durant les tres hores llargues del discurs Gorbatxev va dir, referint-se als temes d'actualitat, que, en les entrevistes amb Reagan, buscarà «un avanç important, amb resultats concrets, en el problema clau de l'eliminació del perill nuclear». Poc més d'això. I les advertències als que no volen caminar i als que volen córrer massa.

La resta del discurs es va dedicar a fer un repàs a la història del PCUS que es va quedar a mig camí del que s'esperava. ¿Per què? El més fàcil seria dir

que per a contentar tothom. Però Gorbacxev havia demostrat pocs dies abans una energia i un control de la situació molt accentuats, assumint, quasi com una qüestió personal i sense esperar l'exèrcit, les negociacions amb Ronald Reagan sobre la reducció d'armes nuclears a Europa. Així les coses, la pregunta central que tots els observadors es formulaven abans del discurs no va quedar resolta per aquest. ¿Controla Mikhaïl Gorbacxev tots els ressorts, o els principals, de la maquinària soviètica? La resposta generalitzada a la vista del discurs és que els controla bastant, però que encara no pot refiar-se'n.

L'ombra de Stalin

Gorbacxev ja havia parlat en altres ocasions de Stalin, el mite màxim dels conservadors soviètics. L'intocable per a la «dreta» del règim. Al juny del 1986 Gorbacxev havia pronunciat la seua primera declaració clarament antistalinista: «allò que va passar en 1937 no podrà ser perdonat mai». Es referia a les purgues amb què el «pare dels pobles soviètics» va acabar amb la dissidència múltiple i complexa que anava de la dreta a l'esquerra de les seues posicions.

La campanya de denúncia dels errors, intocables fins fa poc, de Stalin va començar amb aquesta frase. Immediatament es va dir que Stalin va dirigir malament la guerra mundial. després es va estendre la crítica a altres aspectes de la vida i la política del dictador georgià. Al desembre del 1986 *Novetats de Moscou* publicava, per primera vegada a l'URSS d'una manera massiva, fragments d'aquell text que en l'occident és conegut com «El testament de Lenin» i que són textos dictats pel dirigent soviètic en els últims dies de la seua vida. En ells

es critica Stalin i se'l desautoritza davant la direcció del partit. Aquest text ja havia circulat dins l'URSS, però la seua publicació en la premsa va fer pensar que podia engegar una gran campanya de revisió històrica. *Pravda* es va omplir de cartes atacant o defensant, moltes més defensant que atacant, el «gran pare» Stalin. La televisió soviètica va transmetre el 27 d'octubre passat un document crític amb la figura de Stalin. L'endemà es publicava el primer extracte del llibre *Perestroika*, de Mikhaïl Gorbacxev.

I en aquest llibre es prefigurava ja la visió que el cap del Kremlin pensava donar a la història soviètica: en aquelles qüestions que havien creat una forta polèmica a l'URSS, com en el cas del paper de Stalin, la crítica es moderava i adoptava un to de «comprensió cap a les dificultats» que motivaven l'actitud criticada. En el seu discurs del dia 2 ho va deixar ben clar: «En els anys vint —va dir—, era superdifícil orientar-se, trobar l'únic rumb encertat enmig d'una situació borrascosa i perillosa».

I així, matisadament, va valorar Gorbacxev Stalin. Bukharin, un dels proscrits, va rebre butlla per tornar a la llum pública. Trotski i el trotskisme, però, van ser condemnats sense paliatius: «El trotskisme ataca el leninisme en tots els fronts», «Trotski va manifestar ambicions fora mida a la mort de Lenin», «volia prémer el cinturó més encara als camperols». Per contrast, els errors de Bukharin («era un dogmàtic», «no va entendre que hi havia el factor temps») van ser salvats, entre altres coses, per la seua oposició a Trotski.

El sectors més conservadors del poder soviètic van sentir-se, doncs, una mica alleujats amb el discurs de Gorbacxev. Era un rumor constant, des de feia anys, que Gorbacxev

volia aprofitar la solemnitat dels actes del 70 aniversari per deslliurar-se dels stalinians, els que més estan frenant el procés de reformes a l'URSS. L'amenaça no s'havia complert i les crítiques no havien passat en molt les ja històriques del XX Congrés del Partit Comunista de la Unió Soviètica.

Gorbacxev, que, si bé controla tots els ressorts de la maquinària soviètica, no pot refiar-se'n.

A les poques hores d'acabat el discurs, Fiammetta Cucurnia, enviada especial del diari italià *La Repubblica*, es va posar a preguntar al mig del carrer a la gent què li havia semblat el discurs: «No he vist grans novetats», li va dir una senyora gran. Però, als pocs dies, *Novetats de Moscou* publicava una sorprenent entrevista amb el dissident Andrei Sakharov en què aquest deia que «sobre Stalin encara no s'han dit les veritats més fortes». Era la primera entrevista que la premsa soviètica publicava amb Sakharov. ¿Significa que el discurs davant el congrés és només una treva? □

